

MWONGOZO DOC 1

- (a) – Sera ya elimu na athari zake
-Sera ya kusimamia elimu iwepo
-Mfumo hasi wa elimu
-Masomo ya ziada
*Mada ilenge Elimu ;maneno yasizidi 6
- (b) -Ina dosari/dosari
-Haiwapi wanafunzi muda wa kutosha wa kula,kucheza,kupumzika na hata kuchunguza afya na usalama wao
- (c) -Watoto kukosa maadili mema
-Watoto kukosa furaha na kuchanganyikiwa akili .
-Watoto kukosa nafasi ya kucheza na kutangamana hivyo kuathiri viungo vya miili yao kama moyo,mapafu na akili.
-Watoto kuwa wategemezi wasioweza kujipangia na kutekeleza mambo kivyao.
-Wazazi kutotekeleza majukumu yao ya kuwalea na kuwaelekeza watoto kwani mfumo huu huwaondolea mzigo wa malezi na gharama ya kuwaajiri walezi.
- (d) -Wanapaswa kutekeleza majukumu yao ya kuwalea na kuwaelekeza wanao jinsi wanavyotaka wawe.
-Wawashinikize wanao wahudhurie shule maana kutawafanya wawe wategemezi wasioweza kujipangia na kutekeleza mambo kivyao.
- (e) (i)Tashhisi-kufukuza ratiba.
(ii)Msemo –Wakiunga mkono
-Kupiga marufuku
(iii)Takriri –Kazi nzito nzito 2*2
- (f) (i) Huwindwa kitandani
-Kuondolewa kitandani/usingizini bila ana yeondolewa kupenda
-Kulazimishwa kuamka
ii) Maadili- Tabia njema /matendo mema
iii) Kuwashinikiza - Kuwalazimisha /kuwashurutisha
iv) Wakembe-Wadogo/wachanga

UFUPISHO

- a) Vyakula vyenye vitamini B, vyenye amino asidi na vile vyenye madini ya chuma kuimarisha uwezo wa kukumbuka.
- Vyakula vyenye glukosi husaidia kuendesha viungu vya mwili na ubongo. Lakini mtu anatakiwa kutahadhari asizidishe kiwango cha sukari mwilini, kwani kinaweza kuthiri uwezo huu.
 - Ni muhimu kutotumia vileo na vyakula vyenye nikotini kwani huzorotesha uwezo wa kukumbuka (Kila hoja na maelezo al. 2 na mbili za mtiririko).
- b) Ni muhimu kuepuka woga na kuvurugika akili kulikozidi haya huathiri uwezo wa kukumbuka. Halikadhalika, lazima mtu awe na ratiba kuonyesha viungo. Hili ni kwa kuwa unyooshaji wa viungo huimarisha ubongo pamoja na uwezo huu. Uimarishaji wa uwezo huu ni muhimu kwa maendeleo ya jamii na unahitaji mchango wa kila mmoja kila wakati.

MATUMIZI YA LUGHA

Matumizi ya lugha

- a) i) e – Irabu ya mbele – hutamkwa kutumia sehemu ya mbele ya ulimi

- Irabu ya midomo – hutamkwa midomo ikiwa imetandazwa
- ii) n – sauti ya ufizi
 - Nazali
- b) i) Kiimbo – Ni upandaji na ushukaji wa sauti unaofanyika wakati mtu anapozungumza
Shadda – Ni mkazo katika neno au maneno
- c) i) U – U – Nomino za dhaharia zitumiwe
ii) Pokomo/ Pakumu k.m Mahali humu ndimo alimoingia
- d) Tubu
- e) - Kudhihirisha vitenzi vya silabi moja – kula, kuja n.k
 - Mwanzo wa vitenzi
 - Wakati wa ukanusho k.m haku, hatuku.....
 - Kuonyesha mahali k.m kuliko na miti
 - Kiwakilishi cha nafsi k.m anakuita
- f) Mfano: Msichana yule anasoma barabara
- g) hakiki majibu ya wanafunzi
- h) a) Mshangao
 - Kuonyesha hisia
 - Kuamrisha
 - Kutahadharisha/ kuonya
- b) Mshazari
 - Katika uandishi wa kumbu 2
 - Kuonyesha maneno Fulani yana maana sawa
 - Kuonyesha 'au'
- i) Mfano: majirani waliwiana radhi baada ya utesi wa siku nyingi
- j) Kijidama cha kijigombe kile kimeuzwa
- k) i) Dhamani – mwezi wa mwisho wa kusi (damani)
ii) Thamani – Gharama / ubora wa kitu/ bei
- l) Tusingalikuwa na pesa tuingalinunua magari
- m) hakiki majibu ya wanafunzi `1`
- n) Sahihi – sentensi ya wazo moja/ kitenzi kimoja
Ambatani – sentensi mbili au zaidi zilizounganishwa
- o) Ni-ta-ji ----- awali
som—mzizi
e-a-----tamati
- p) Mwalimu alimwambia mwanafunzi kuwa wangeaza masshindano kesho yake/ siku itakayofuata
- q) – Njia
- Vizuri/ mwafaka/ sawasawa
- r) Mofimu huru
Mofimu tegemezi
- s)
$$\begin{array}{lcl} S & \longrightarrow & KN + KT \\ KN & \longrightarrow & N + \emptyset \\ N & \longrightarrow & Mama \\ KT & \longrightarrow & T + E \\ T & \longrightarrow & Analima \\ E & \longrightarrow & shambani \end{array}$$

ISIMU JAMII

- (i) Sehemu za kuabudu/ ibada / mzungumzo ya Kristo
- (ii)(a) Matumizi ya lugha iliyojaa upole/ unyenyekevu

- (b) Msamiati maalum unaohusiana na dini Fulani. Kwa mfano ,Yesu“ okoka, ,
Mungu asifiwe’ , Halleluya, , Amen’ dini ya kikikristo
 - (c) Huweza kuwapo matumizi ya maneo au makuu kutoka kwa Bibilia m.f. usiwe kama
Yona, Paulo na Sila.
 - (d) Huwepo matumizi ya msamiati ambao unaeleweka tu katika muktadha huo wa
mazingira yanayohusika tu. Mungu anaendelea kunibariki. ,Amen“
 - (e) Lugha haina matumizi ya misimu au hata lugha inayoonekana kama isiyozingatia
adabu; huwa lugha yenye tasfida.
 - (f) Majina yanayofungamana na ibada inayohusika, injili, sala, Mungu, Bwana asifiwe
 - (g) Matamshi au lafudhi ya utamkaji wa maneno kutegemea mazingira fulani ya ki-ibada
- [III] (i) Dini
 (ii) Biashara